

לא נעשית בסיס ויכול לנער את המעות לצורך דבר המותר, ורק בטלטול גמור בעוד המעות עליה אסורה בטלטול [משום חשיבות המעות] (מאירי להלן קמג, א, וחז"א א"ח מה, ח בדעת בעל המאור). ■ להלכה, אם מניח בשבת אינו נעשה בסיס [כדעת בעל המאור] (משנ"ב רסו, כו; ביה"ל שי, ז, ד"ה מטה, וראה שם פרטים נוספים).

אין עליה מעות מותר לטלטלה, כי כעת הם אינם עליה, אפילו שהיו עליה מקצת השבת, ואין לפשוט מכאן את ספק הגמ' בביצה (כו, ב) אם יש מוקצה לחצי שבת [דבר שהיה מותר בטלטול בכניסת שבת, והניחו עליו את המוקצה באמצע השבת], משום שהקטן והנכרי הניחו את המעות על מנת להסירם לאחר שעה, שבאופן זה אינו נעשה בסיס, בדומה לגמרו בידי אדם' [דבר שהגמור שלו תלוי באדם, שמבואר בגמ' בביצה (כו, א) שמכיון שבידו לתקנו אינו מקצה אותו מדעתו] (תוס', ע"פ בדריהם המובא בהערה הקודמת שקטן או נכרי הם שהניחו את המעות), או שמוקצה לחצי שבת הוא רק לענין אכילה ולא לענין טלטול (תוס'; ריטב"א).

ויש שפירש, ש'אין עליה מעות' הכוונה שבשבת אין עליה מעות כלל, והחידוש שאפילו שהניח את המעות בחול מותר לטלטלה (רש"י), ולכן אין לפשוט מכאן את הספק אם יש מוקצה לחצי שבת, שהרי לא היה עליה מוקצה בשבת כלל (מהרש"א, בבאור דברי רש"י).

והוא שלא היו עליה בין השמשות, כל בין השמשות (רש"י), כי מקצת בין השמשות אינו עושה 'מיגו דאינקצא' (רעק"א בגליון הש"ע א"ח שי, ז). ■ וכן הלכה, שהיו עליה כל בין השמשות (משנ"ב ש"ט, יט).

מוכני - אופן העגלה (רש"י; ר"ש רמב"ם ורא"ש כלים יח, ב), ומלשון כן ובסיס, שהשידה נסמכת על אופניה (ר"ש שם), ויש מפרשים שמוכני הוא כן ובסיס של שידה (תוס'; רמב"ן; רשב"א), ויש מפרש שהוא מגירה שבתוך שידה (רמב"ם כלים ג, ה, ע"פ מרכבת המשנה שם), ויש מפרש שהוא גלגל להעלאת והורדת משאות אליה וממנה [וכעין מוכני שעשו לכיור, ראה יומא (לא, א)] (ראב"ד שם).

בזמן שהיא נשקטת, שאפשר לסלקה (רש"י), ויש שפירש שגם הדרך לסלקה (שפת אמת להלן מה, ב בדעת הרמב"ם בפ"י המשנה בכלים יח, ב), וכיון שהיא נשמטת והשידה ראויה למלאכתה אף לולי המוכני, הם נחשבים שני כלים (משנה אחרונה כלים כ, ג).

ואין מצלת עמה באהל המת, שהכלים בולטים מצדי דופן השידה ומאחילים על הקברות שתחתיהם הם נטמאים, ומאחר שהמוכני אינו נחשב חלק מהעגלה אלא כלי בפני עצמו ואין בו ארבעים סאה בפני עצמו, אין הוא חוצץ בין הטומאה לכלים (רש"י, ע"פ תוס' רא"ש ריטב"א ומהרש"א, וראה פירוש נוסף ברש"י בשם רבותני).

ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות, שאין גוררים את השידה בזמן שיש מעות על המוכני באופן שהמוכני נשמט [אבל המוכני לעולם נעשית בסיס, גם אם אינה נשמטת] (מג"א שי, ז), ויש מפרשים שהשידה ודאי מותרת בטלטול, ואין גוררים' הכוונה את המוכני, שבאופן שהיא נשמטת היא כלי בפני עצמה ונעשית בסיס ואסור בטלטול, ובאינה נשמטת מותר לטלטל אפילו את המוכני, משום שאם המוקצה אינו מונח על עיקר הכלי אינו נעשה בסיס, כל שכן שמתור לטלטל את השידה (נשמט אדם ב סז, ד, ומשנה אחרונה כלים יח, ב, ע"פ תוס'). ■ להלכה, אין גוררים שולחן בזמן שיש מעות במגירה באופן שהמגירה נשמטת [כדעת המג"א] (משנ"ב שי, לא, וראה פרטים נוספים במשנ"ב מהדו' דרשו שם הע' 41, וחז"א א"ח מה, ה).

ומה נר דלקה עבדא - להדליק בו, ומכל מקום אם לא הדליקו מותר לטלטלו אף שיחידו להדלקה, וזה מוכח ממה שאמרה המשנה 'מטלטלין נר חדש אבל לא ישן' ולא 'אבל לא המיוחד לכך', הרי שיחוד אינו אוסר (רש"י; לעיל ע"א ד"ה מטלטלין), שאילו היתה רוצה להשמיענו שני ישן אסור לטלטלו אף ללא יחוד מחמת שהוא מוקצה מחמת מיאוס, היה לה להפוך הסדר ולכתוב 'אין מטלטלין נר ישן אבל מטלטלין את החדש', וממה שהקדימה את דין טלטול נר חדש תחילה, משמע שהוא עיקר החידוש, וממה שכתבה איסור רק בנר ישן, משמע שני חדש מותר אף אם יחידו לכך (רשב"א בדעת רש"י).

ויש מפרשים שהראיה היא ממה שאמרה המשנה 'מטלטלין נר חדש', והרי נר חרס מיועד להדלקה בלבד וכאילו יחידו להדלקה, ואף על פי כן מותר לטלטלו, כל שכן מיטה שעיקר תשמישה אינה למעות (תוס'; רמב"ן). ויש שפירש, שהראיה ממה שאמרה המשנה 'מטלטלין נר חדש' בשבת, ולא חילקה אם יחידו או לא, הרי שאפילו אם יחידה מותר (ריטב"א המייחס לר"י).

מטה שייחדה למעות הניח עליה מעות אסור לטלטלה - האיסור הוא לדעת רבי יהודה, שכיון שיחידה למעות שוב אין עושים בה שום תשמיש אחר, ודומה לחצוצרות שמבואר לעיל (לו, א) שאסור לטלטלה לדעתו אפילו לצורך גופה או מקומה (תוס' ד"ה מטה, ולעיל לו, א ד"ה הא ר' יהודה; רשב"א לעיל לו, א), או שאיסור הטלטול הוא משום שהקצאת המיטה למעות מבטלת שם כלי שלה (רמב"ן), ולשיטתם לדעת רבי שמעון מותר לטלטלה. ויש מפרשים שהאיסור הוא אפילו לדעת רבי שמעון, שכיון שיחידה למעות אדם מקפיד עליה ומייחד לה מקום, והוא מוקצה מחמת חסרון כיס (ר"ת בתוס' ד"ה הא; רא"ש).

■ להלכה, לדעת השו"ע מיטה שיחידה למעות והניח עליה מעות, מותר לטלטלה [כהדעות שהאיסור הוא לדעת רבי יהודה, וכיון שלהלכה אנו פוסקים כרבי שמעון, מותרת בטלטול], ולדעת הרמ"א אסורה בטלטול, ולצורך גופו ומקומו מותר [שהאיסור הוא אפילו לדעת רבי שמעון, ובשאר מוקצה מחמת חסרון כיס אסור אפילו לצורך גופו ומקומו, שמחמת חששו שיתקלקל מוקצה דעתו מהם לגמרי, לא כן במיטה שאין חשש קלקול, ודינו ככלי שמלאכתו לאיסור] (שו"ע א"ח שי, ז, רמ"א שם, משנ"ב כה וכו, וערוך השלחן יא).

לא יחדה למעות, אם יש עליה מעות אסור לטלטלה, משום שנעשית המיטה בסיס למעות, ובסיס לדבר האסור נאסר, שכיון שהוא מונח תחתיו הוא נעשה טפל לו ודינו כדן המוקצה המוטל עליו (רש"י להלן מה, א ד"ה לדבר), והניחם בשבת, שגם אם מניח בשבת נעשה בסיס [כי אילו הניחם במעוד יום והיו על המיטה כל בין השמשות, אסור לטלטלה אף באופן שאין עליה כעת מעות, כמבואר מיד בהמשך הברייתא] (תוס'; רשב"א להלן קמג, א). ואופן הנחתו את המעות בכוונה בשבת הוא, על ידי קטן או נכרי לדעת הישראל (תוס') או שהחזיק מעות בשוגג בידו וזכר ששבת היום והניחם שם מדעת (מרדכי), או שהניחם במזיד ואכן עבר איסור (ריטב"א). ומדובר באופן שהניח את המעות מדעתו, כי אם שכחם, מותר לנער את המיטה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר [ראה להלן (קמג, ב)] (תוס' ורשב"א שם).

ויש סוברים, שרק אם מניח בערב שבת נעשה בסיס, אך אם מניח בשבת אינו נעשה בסיס (בעל המאור, סו, ב; שיטמ"ק ביצה כא, ב בשם הריטב"א), ואסור לטלטלה היינו רק כאשר המעות עליה, שהמיטה